

РЕЖИМ И ДРЖАВА

Kad je u ranu jesen 1918 godine odjeknula i na našem primorju truba sa solunskog fronta i od te trube stali da se ruše zidovi austrijskog Jerihona pa kad je kratko vrijeme poslije toga vojska kralja Srbije zamahom orlovskog krila proletjela daljinu među jegejskim i jadranskim morem i skočila na ove naše obale mi Dalmatinci, Hrvati i Srbi, zanešeni veličinom istorijskog časa i preobratom naše narodne sudbine, odali smo se, svom plahovitošću naše južnjačke prirode, slavju i veselju i stali smo da snivamo zlatne snove o našoj narodnoj sreći, političkoj moći i ekonomskoj budućnosti.

Samo trijezni, misaoni i iskustvom bogati ljudi znali su, da pred nama stoji jedna duga, trnovita staza, da nas ne čekaju biblijski potoci mlijeka i meda, iz kojih će trebati samo da se zahvata, već uporni, grubi rad i trud, koji će od svakog društvenog reda i od svakog pojedinog člana narodne zajednice zahtijevati i svijesti i odcijanja i žrtva, kako bi se izvela i ovdje naša ona zgrada, kojoj je vojska srpskog kralja udarila tek temelje umijesivši ih od svoje krvi i od svojih kostiju.

Ko je iznio na svojim legjima srpsku državu od Milanove Slivnice do Petrova Kajmakčalana stekao je dovoljno državničke mudrosti da upozna, kako je silno teško plazmirati jednu jedinstvenu narodnu dušu i jednu jedinstvenu državnu svijest iz tri plemena, koja su talasi sudbine iz jednog etničkog i jezičnog ishodišta raznijeli na tri različite strane i u kojima su vijekovi različitog života pečatom različitog i posebnog plemenskog razvitka umeli osjećaj zajednice. Još bolje je znao, kako je neizmjerно велика zadaća dati dobru zajedničku upravu zemljama, knje potiču iz sedam različitih država i koliki je to problem obezbijediti povoljne socijalne i ekonomske uslove jednoj zemlji, dijelom i pregaženoj od neprijateljske najezde a dijelom opterećenoj pasivnim nasljedstvom jedne pobijegljene i propale države i to u ovo poratno doba poremećenog životnog poretka, u kome i velike pobjednice u svjetskom ratu ne mogu još da nagju svoju društvenu i ekonomsku ravnotežu.

Ko je sve to znao, mogao je bez napora da postane prorok pa da predvidi jednu dovoljno dugu i mučnu epohu sregjivanja i asimilacije u kojoj će prva poteškoća da razbije prenatrpane snove i da ohladi ono prvo, lako upaljivo i lakše ugasivo oduševljenje, u kojoj će opet da izbiju plemenske sitne osjetljivosti i krupne svjete, u kojoj će ozbiljnost borbe za hljeb nasušni rizočarati pohote za lakim šičarom i postaviti granice razvratu ratnog i poratnog naraštaja i u kojoj će ipertrofija ličnih ambicija udariti u stijenu realne ocjene svačije sposobnosti i svačijih zaslug.

A nije bilo teško pogoditi, da će sve

ove podzemne sile, prvo ili poslije naći jedno zajedničko ishodište i proteći jednim čistim pravcem, koji će voditi u protidržavnost.

Utaman je trud, da se ovaj pravac zakrije plaštem legalnosti, da mu se jednom formulom oduzme vidu sve ono što on u sebi krije opasna i odvratna jer, ma koliko se ko uvijao u formulu „protiv režima a ne protiv države“ mi ne možemo da vidimo kako je to da radi protiv režima a ne protiv države onaj vojnički obvezanik, koji bježi od rekrutacije, onaj političar, koji traži pomoći od inostranstva, onaj činovnik, koji ne transmituje telegram pok. Draškovića, onaj seljak, koji se bunji protiv popisivanja stoke, ona dama koja polaže kletu cvijeca na grob Aliagićev, onaj poslanik, koji podržava tajne veze s Bugrima i onaj radnik, koji baca granatu na regenta Aleksandra, pa ne samo što mi to ne možemo da vidimo već mi nijesmo u stanju da pravimo razlike među svim tim oblicima borbe protiv režima a za državu.

A mi u državi imamo svijetao pri-

mjer, kako se može da ozbiljno radi protiv režima ali ne istovremeno i protiv države, imamo ga u redovima radikalne stranke, one stranke, koja je ovu državu stvorila i koja je i danas njen jedini čvrsti i pouzdani osnov no čiji nijedan član ma koliko odvajao u mišljenju o državnom ustrojstvu i o današnjoj državnoj upravi, ne bježi od vojske, ne diže bunu ne kiti grobove strijeljanj razbojnika i ne baca bombe na kraljeva sina.

Mi razumijemo bolje no ma ko drugi, što je to borba protiv režima jer, ako iko, to je radikalna stranka u znaku te borbe nikla, u njoj stekla krila i očeličila mišice pa izvojevala slobodu Srbije i slobodu i jedinstvo cijelom narodu Srba, Hrvata i Slovenaca. Istinska i iskrena borba protiv režima radikalnu stranku ne bunji i ne plaši, ona, što više, dozvoljuje korisnost lakove borbe, iz koje može da sine ona svjetlost, u kojoj bi mi mogli da upoznamo pravu stazu našeg državnog napretka. Ali to može da bude samo pod jednim uslovom: da borci stupe na poprište golih grud i zavrnutih rukava i da prvo skinu obrazinu, koja oblićem režimske borbe skriva lice borbe protiv države.

D.

Писмо из Београда.

Кумановске прославе. — Наши у Прагу. — Пред владичин крином. — Вајање оружања. — За конференцију о Источном Питању. — Два састанка. — Конкордат с Ватиканом.

У Београду, 27. октобра.

Прослава десетгодишнице Кумановске победе испала је преко сваког очекивања, и лепо и у складу са величином момента. Она је потпуно успела, толико успела да сама собом представља једну — победу. За садашње прилике, и по значају и по моралном дејству, ипак је одвојно свечан улазак Њ. В. Краља и Њ. В. Краљице у Скопље. То је била завршна тачка свечаности, а уједно и најлепша слика, импресивна, величанствена слика, каква се ретко виђа, у богатом низу слика једне добро организоване и одлично изведене прославе.

Заслуживало би свечаност описати детаљно, али би то одузело много и времена и простора. А простор у листу је ограничен. Зато ћемо истаћи још два момента. Ситни су, али пису и без извесне интересантности.

Дан уласка српске војске у Скопље узео је 21. пук за своју славу. Пук гарнизона у Скопљу. Овогодишњу своју славу пук је, због десетгодишнице прославе, славу у присуству више гостију. За руком пало је, баш од стране гостију, неколико лепих зданица. Две су ипак одвојиле Дојучеранин Радичевић, г. Др Хајзер, привукао је највећу пажњу својом зданичном војци, славној, победничкој, непобедивој војци, чија су дела исписала на Куманову, Битољу, Брегалници, Церу, Руднику, Кајмакчалану и Добром Пољу и крунисана ослобођењем и уједињењем целог народа Срба, Хрвата и Slovenaca. У заслуженом славењу војске и њених подвига истакао се, после г. Дра Хајзера, и г. Иван Держић, словеначки социјалиста. — Ове две зданице војци нарочито су запажене, јер ису без везе с прошиошћу и начелим погледима оних из чијих су уста потекле. У приликама, кад више срце говори, често човек даје истинитију слику о себи!

У знаку пошепаности Земљорадничке Странке. По првим вестима, овај конгрес је подбацио и разочарао и сазиваче и остале конгресисте. У остало, то није никакво чудо. С једне стране пошепаност у странци, а с друге несрећан избор места, где је снест народних маса јача од несавесне демагогије земљорадничких капуташа, — морали су утицати на конгрес и његов успех. Само заблуда господне земљорадничких посланика могла је код њих створити уверење, да ће народ, и онда кад га они обмањују и с њиме се и с његовим интересима онако играју, поћи за њима.

У часу кад ове редове пишемо навали се једна већа група наших парламентарца, са председником Народне Скупштине на челу, у Прагу, лепој чехословачкој престолници. Они су тамо отишли, по позиву, да узму учешћа у прослави четврте годишнице проглашења чехословачке државне независности. Али је значај овог састанка много заманији од испуњена обичне куртоазје. По последним вестима, тамо је између наших и чехословачких парламентарца дошло до споразума о оснивању једног перманентног интерпарламентарног одбора у циљу што ближе додирати и што боље међусобног упознавања ради спровођења политичке заједничке заштите и унапређења обостраних интереса. Према томе, овај састанак у Прагу био би, требао би и морао би бити, у иску руку, морална допуна савезног уговора, чија се ратификација, истовремено с овим састанком, врши између Београда и Прага. У складу случају, срећна замисао о овоме састанку имаће и стварних, свакојако добрих резултата.

По повратку парламентарца из Прага имаће министарску кризу. О томе смо већ изрекли своје мишљење. Можемо сада само поновити оно што је главно. За случај потпу-

Јутрос је почео земљораднички конгрес у Вањалуци. Он је сазван и сада се тамо држи

ног споразума између владиних група циљ кризе је: 1) да се учврсти положај владин, и 2) да реконструкцијом кабинета из њега изиђу неке личности и на њихова места уђу јаче и попудније. Таквим решењем влади би било омогућено стварање неких хитних и неодложних послова. Ако се пак таква споразум не би могао постићи, остао би један једини пут: апел на народ. У данашњим приликама другог неког изласка нема.

Ових дана француски парламенат претреса предлог владин о зајму од 100 милиона франка Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца за наоружање. Одиста, и интересатно и за нас необично значајна ствар! Разумљиво је због тога, што се о њој доста пише, можда више у странијој не у нашој штампи. Колико смо се могли обавестити, изгледа да ће ово питање ускоро доћи и пред нашу Народну Скупштину.

Данас је овдашњи италијански посланик поднео нашој влади позив своје владе за одређивање делегата за конференцију о Источном Питуњу, која ће се држати од 13. новембра ове године у Лозани. Према томе, а и према обавештењима на надлежном месту, отпадају као нетачне верзије о корацима италијанске владе да осуети наше учешће овој конференцији о Источном Питуњу.

Ускоро, кроз најкраће време, имаћемо на нашој територији два политичка састанка: један у Скопљу између нашег министра спољних послова, г. Нинчића, и грчког министра спољних послова, г. Политиса, а други у Београду бугарског министра председника г. Стамболиског, са нашим министром председником. Први састанак изгледа да је дефинитивно утврђен за 4. новембра. На њему ће се, у главном, расправити питање нашег држања на конференцији у Лозани о Источном Питуњу. Ствар која се Турске директно тиче Вероватно је, да ће се на том састанку вентилирати и друга нека питања од обостраног интереса. Што се тиче другог састанка, он је, после врло много неуспелих покушаја од стране г. Стамболиског, само начелно одобрен, и с наше стране је дан пристанак, а када ће се управо одржати — још није утврђено. Свакојак и овај ће састанак бити, ако не важан и значајан, несумњиво интересантан. Хоће ли дати какве резултате, — зависиће од држања и рада самих Бугура и шефа њихове владе г. Стамболиског.

Ужи одбор за израду нацрта Конкордата између наше државе и Ватикана завршио је свој задатак и свој нацрт упутио ширем одбору. У овом нацрту ужег одбора предвиђа се, између осталог, право употребе словенског језика при богослужењима у римокатоличкој цркви и право државе у постављању црквених достојанственика. Две одредбе несумњиво врло важне и за наш католички свет и за међусобне верске односе грађала ове земље! Одavno је наш католички елемент с правом тражио и дуго година упорно водио борбу за употребу словенског језика у цркви. Народнола влада, гледајући у томе опасност за успешно спровођење германизације, стајало је правила смећте, да нам народ не, доде до једног од природних прана: да се моли Богу у своме језику. Сада се његова, народна влада солидарисе с њим и жели да томе његовом праву прибави санкцију највишег црквеног форума. С друге стране, опасност да неки италијански и нама непријатељски утицај на Ватикан при избору црквених достојанственика не баци своје отровне границе и у нашу земљу, преко њених граница, диктовала је свима, у првом реду католичким представницима у одбору, чим је једноверницима и прети највећа опасност по италијанског отрова, да нашој влади обезбеди право одлучивања при том тако важном избору црквених достојанственика.

Кад нацрт прође и кроз пленум ширег одбора, онда ће нарочити делегати повести с Ватиканом, на бази тог нацрта, преговоре за коначан текст Конкордата, како би се одредио прави положај католичке цркве у нашој земљи.

Помажите „Просвјету“!

Političke vijesti.

— У Украјини се силно раширио иредентистички покрет, који иде за тим, да се Украјина потпуно одцепи од Poljske. На више мјеста дошло је до немира и оружаных sukoba.

— Vrhovni komesar аngорске владе за Тракију Refetpaša, изјавио је, да аngорска влада иде само за ostvarenjem народних идеала и да нема империјалистичких težnja. Nadalje је rekao, да је аngорска влада protiv сваке republikанске пропаганде у otоманској царевини.

— Boljševičке trupe налазе се само 11 милија од Vladivostoka. Drži се, да ће boljševici zauzeti Vladivostok у најкраће vrijeme, jer су јапанске čете претслабе да им се опру.

— Lenjin у једној изјави ишће потребу бољих односа између Русије и Francuske, а то као реакцију на englesку политику на Istoku.

— У njемаčком је parlamentu prihvaćen zakon о produženju služбе државног predsjednika Eberta до 1925. god.

— Reparaciona komisija у Parizu изјавила је нашу vladу u Beogradu, да nam је одобрен prvi kredit у износу од 115 милијона zлатних maraka на račun reparacija из Njemačke.

— Prije svог polaska на Kumanovo Краљ је ratifikовао novi savezni уgovor између наше Kraljevine и Česhoslovačke.

— Jučer 30. ов. мј. stigli су u Beograd представници Društva Naroda и то: glavni sekretar, glavni podsekretar и direktor političког odsjeka. U Beogradu će се zadržati četри дана. Članovi Društva Naroda изјавили су да ће посетити нашу vladу и redakцију наших novina.

— Česloslovačka delegacija rada на kongresu rada у Zenovi zahtjevala је, да се као službeni jezik на konferenciji uvede и француски jezik. Delegati су u овом pitanju dobili потребне instrukcije од svih država Male Antante.

Ludovanje fašista.

Sušak, 29. X. 1922.

У posljednje vrijeme на Rijeku је došlo неколико stotina fašista из Italije. Naše погачићне власти одмах су о томе изјавиле нашу vladу u Beogradu, која је poduzela све потребне korake kod talijanske владе u Rimu, а и потребне mjere, за заштиту наше границе. Fašisti neprestano држе неке тајне sjedнице, dopremaju оруђе и municiju, naravno све u sporазуму с talijанском vojskom. Danas prije podne održali су велику skupštinu, на којој су zaključili да okupiraju Sušak, као и treću zonu u Dalmaciji, te да на taj način spriječe evakuaciju. Po svim pripremapа на Rijeci, očito је, да fašisti нешто spremaju.

Наши дописи.

Сплит, 24. X. 1922

(Данас и пред десет година). Данас је равно десет година када је Сплит, раздраган успјесима и побједима наше војске на Куманову, не страшећи се ни аустријске полиције ни прогнотства, дао величанствен доказ о истини, да у њему живи, и ако под туђим јармом, исти народ као и онај, који је извојскао Кумановску побједу.

Шта видимо данас? Првиом смо очекивали, да ће данас Сплит једнодушно да потврди, да манифестације 24. X. 1912. нијесу биле искључиво само пркос проти ондашњем режиму Аустрије, већ да су биле последицом свијести и освједочена, да је оно побједа, и ако извојсвана од самих Срба, ипак дјело нашег народа а не туђица. Ништа од свега тога.

Видели смо на благодарњу само представнике власти и корпорација, а народ није никако судјеловао, као да то није била народна свечаност, већ прослава какве побједе аустријске војске за vrijeme свјетског рата. Али да, било је још нешто. Једна је мјесна новина донијела закључак блоказа, у којему

оправдавају, ради чега не одоше на Куманову, а да тај закључак није, а ма једном, једином ријечи покудила.

Заиста чудно, да Блок не иде на Куманову из пркоса проти „данашњем режиму“ а Сплит? Сплит се тог дана не весели.

Да није валда с тога, што је хтио да буде досљедан прама горе набаченом бива, да је 1912. онако манифестовао из пркоса прама аустријском режиму, а данас у блоказном духу не весели се једино ради пркоса прама данашњем? Може бити и да гријешимо, али је свакако упадно, да се сплитско грађанство понаша управо онако, како Блок оправдава своје одсуство.

Све, и када би било разлога, да се у неким пригодама покаже нерасположење прама режиму, зар се је то баш морало на дан прославе Кумановске побједе? Зар су на Куманову жртвовали своје младе животе синови измучене Србије и ту ударили темељ данашње нам државе за то, да ми у часу, када морамо да се захвалношћу сјетимо њихових патња и борба, које су нам донијеле ослобођење и уједињење, исказемо нешто, ради чега нам се може предбацити, да смо незахвални? Зар је Сплит, онај Сплит 1912. год. збила постао градом Стилице Радића?

J. M.

Skradin, 29. X. 1922.

(Zatvaranje škola). Ima mјесec и po, да nam је затворена народна škola. Pitao се је razlog томе. Kolale су glasine, да је затворена radi еpidемијне болести, која се је појавила у једном оближњем selu, те najзад radi liječnika који stanuje у istoj zgradi, što би zbila mogla nastati opasnost за djecu sastajanjem са raznim болесnicима. Ако је uistinu razlog еpidемија, то би morao да odpadne и zato, jer djeca istог selа не pohађају ovu mјесnu školu, те napokon што је еpidемије nestalo. Ако ли је пак liječnik povод томе onda pitamo gosp. upravitelja, зашто му се не nađe други stan, на čemu Škranje не oskudјева, tim više, što је sadaшnji stan liječnikov од uvijek pripadao učitelju, а не да се zbog тih bezmislenih razlogа oko stotinjak наше дјече klатari по ulicama zaboravlјajući и оно mјало što су ih naši drevni nastavnici naučili.

(Škola pretvorena u kрeћmu). Čujemo да u selu Rupama iza po sata, nego što је svрšila školska година, би u školsкој zgradi namještena kрećma и to од јedног osamljenог пристаг gosp. upravitelja за којегa mislimo, да се не би usudio то učiniti да nema zaleda. — Žalosno, а još žalosnije да čovјек којегa је selo Rupe žrtvovao и gladujući uzdržavalo на učitaljskim školama, u nadi да će тој njihovoj djeci odvratiti istom mјerom, zaborавio на све dobro što му ti siromašni и svјесni selјani učinise, те bacio pod noge све moralne obaveze, odmаglio daleko за svojim interesom, ostavljajući јadne selјane у još žalosnijem stanju nego što су bili.

Pod Austrijom која bijaše угњетavač naše narodne prosvјete imali смо osam škola које су funkcionirale u najbolјom redu, dok данас u našој slobodnoj држави, gdje nam је glavni cilj podizanje narodne prosvјete, nemamo nego tri.

Pitamo nadležne hoće li се već јednom maknuti и pobrinuti за ovaj јadni и zapušteni narod или pak misle да је austriјski sistem za gluplјivanja najbolji.

J.

Pravu bos. šljivovicu, Likere, Med, Konjak, Rum за čaj, Mastiku и najfiniji Špirit prodaje на veliko uz vrlo umјерene cijene stara tvrtka Marko Livnjaković, Banja Luka (Bosna). (5—6)

Градске вијести.

Lična vijest. Inspektor Ministarstva pravde, g. Dr. Dušan Pejić, doputovao je u Šibenik.

On pregledava rad na ovdašnjim sudovima i mjesne tamnice.

Slava učiteljske škole u Šibeniku. Objavljena kao uspjeh jedne partije, u proglasima, koji nisu djelovali na narod, izvršen je jučer vidljivi akt prenosa učiteljske škole u Šibenik sa jednom slavlom, koja je, ne bez razloga, dala povoda nepovoljnim ocjenama.

Slava je započela sa jednom crkvenom tunkcijom u katoličkoj katedrali, koju je svršio biskup g. Mileta, održavši jednu propovijed, u kojoj je, prepolovivši riječ jevanđelja o strahu božijem i poštovanju vladara, on je govorio samo o strahu božijem. Poslije te funkcije, obilježajem puta, koji vodi u srpsko-pravoslavnu crkvu, učesnici slave našli su se u školskim lokalima, gdje su govorili školski nadzornik g. Krietić, upravnik škole g. Grgić i upravnik općine g. Dr. Rajević.

Ova je slava donijela jedan rezultat, koji joj se mora upisati u aktivnu stranu. Ona će besumnje zadovoljni onaj dio naše štampe, koji stalno nalazi i bilježi njeka zastopavljanja katoličke crkve u našoj državi. Jednako kao u prošlosti, o kojoj se misli, da je otišla u nepovrat, katolička crkva dobila je u ovoj slavi, koja nije bila njena ona isključivost, koju bi ona ipak najvolila.

Prilikom otvora Učiteljske škole, općina je poslala preko Maršalata Kraljevskog Dvora u Beogradu sljedeći brzojav:

Slavci danas svečani otvor Učiteljske škole, Šibenik haran uzdiše misao i srce svome ljubljenu Vladaru, da Njemu i Prejansoj Dirastiji Karadževiću, još jednom potvrdi čuvstva nepokolebive odanosti i privrženosti, — Općina. Upravitelj Dr. Rajević.

Osim toga ju općina uputila brzojavke gg. ministrima Pribičeviću i dru Krstelju.

U fond lista. Da potašte uspomenu pek. Dure Omčikusa položiše u fond našeg lista po 20 din.: g. Simeon Modrić iz Benkova, g. dr. Dušan Ivetić iz Splita i g. Ivan Ante Viličić iz Driša.

Utop primjer zahvalnosti. Na 14. oktobra preminula je u Zadru trudoljubiva i plemenita učiteljica Srpske Djevojačke škole i srpskog dječijeg zabavišta gospoda Marta Čolović. Učenice i učenici dobre pokojnice, da bi se bar donеле odužili njenoj svijetloj uspomeni, upisale je iz blagodarnosti za dobrotvorku „Prosvetle“ uplativši iznos od 500 Dinara. Iznosimo i imena tih učenica i učenika, koji se na ovako lijep način odužuju svojoj prvoj nastavnici, kao primjer drugima, a to su: Gđe. Ljubica Krstanović, popadija; Nanica Urukalo, popadija; Milka Vlahović, popadija; Olga Kozul; Stana Vrljević i Olga Šimić; gđice: Milena Javor, Olga Javor, Darija Babac, Nevenka Bibić, Nataša Desnica, Dragoljka Ključić, Milanka Macura, Ksenjica Kozul; gg. Siniša Bibić, Vladan Desnica, Pavao Bagac i Mičan M. Macura.

Slava ratne mornarice. Danas je naša ratna mornarica proslavila dvogodišnjicu, od onog dana, kad se je na našem ratnom brodoglavu zaprela naša državna zastava. Na Mandalini ova je proslava bila na svečan način proslavljena.

Topovski hitac. Od sutra, 1. novembra, opet se uvodi staro običaj, koji je toliko potrebit Šibeniku, u kom nema ni jedne dobre gradske ure, da topovski hitac sa tvrđave Sv. Ane objavljuje podne.

Gradska glazba. Na dan proslave Kumarnovske Bitke kao i jučer imali smo prilike da čujemo našu staru glazbu, ali sa novim instrumentima. Udarala je samo naše razne koracnice, jer bez učitelja ne može da uči teže i ozbiljnije komade. Glazbi je potreban učitelj, a za to treba novaca i sredstava, što glazbi nedostaje, s toga bi moralo građanstvo da sa stalnim doprinosima potpomogne našu glazbu, a tako isto i filharmoniju. Koliko je od potrebe gradu da ima svoju glazbu i filharmoniju ne treba ni govoriti. I. Šibenik, ne samo kao grad od 15.000 duša, već kao kulturno središte cijele sjeverne Dalmacije, treba da više posveti pažnje svojim kulturnim ustanovama. U Splitu na pr. ima vrlo dobru vojničku glazbu, pa ipak grad uzdržava gr. glazbu i filharmoniju. Općina tim društvima daje lijepu pripomocu, a građanstvo se pak samo najčešće, tko će više da doprinese u fond tih društva. Zar kod nas ne bi moglo biti što drukč?

Brzojavne i telefonske vijesti

Saziv Krunskog Savjeta.

Pitanje Kraljevića Dorda.

BEograd, 31. Ministar unutrašnjih djela nastavio je jučer sa brzim prikupljanjem podataka o radu Kraljevića Dorda. Ministar Timotijević zamoljen je, da taj materijal pribavi i sredi najdalje do 3. novembra, kako bi se odmah poslije toga mogao sazvati Krunski Savjet.

BEograd, 31. Jučer poslije podne došli su novinari u predsjedništvo vlade i čekali da im se kaže sadržaj pisma, koje je vlada uputila Kraljeviću Dordu. Pismo je bilo predano Kraljeviću u stanu u 5 sati. Šef kabineta izvjestio je novinare o sadržaju toga pisma. U njem vlada izvješćuje princa Dorda, da je primila njegovo pismo od 16. oktobra o. g., te mu je saopćila da je po članu 20 Dvorskog statuta lišen svih počasti člana Kraljevskog Doma, a po članu 13. istog statuta određeno mu je mjesto stanovanja Niš.

Osim toga je vlada na 5. oktobra pozvala Kraljevića Dorda da primi 600.000 Din. u ime apanaže, odnosno 360.000 franka kađ živi u inostranstvu. Međutim Kraljević nije poslao odredbe dvorskog statuta i ako je po članu 5. dužan poštivati odredbu Kralja, kao šela zajedničkog Doma. Nj. V. Kralj nije nikako bio za oštre mjere i ako mu je vlada predložila najoštrije. Pismo su potpisali Pašić i dr. Ničić.

Radikali i demisija vlade.

BEograd, 31. Radikalni ministri prihvatili su gledište Pašićeva, da je sada najbolje ne podnositi demisije. O tom ima da donese konačnu odluku radikalni klub, ali se ministri nadaju, da će i klub odobriti to stanovište.

Prestavnici čeških banaka.

BEograd, 31. U nedjelju na večer došli su ovamo prestavnici češoslovačkih banaka, koji će održati konferenciju sa predstavnicima naših banaka.

Položaj na Istoku.

Evakuacija Trakije. — Turski zahtjevi za Suez. PARIZ, 31. Agencija Havas javlja, da je evakuacija Trakije izvršena u potpunom redu 25. i 28. oktobra. U Jedrene je stigao turski civilni komesar Šakir-beg.

PARIZ, 31. Angorska je vlada imenovala izmet-pašu ministrom vanjskih posala. On će voditi i tursku delegaciju u Lausanne.

LONDON, 31. U političkim se krugovima govori, da će turski delegati na konferenciji u Loussane tražiti, da se raspravlja i o režimu suezkog kanala. Turska traži, da se engleske čete povuku iz Suez, te da se kanal dade pod međunarodnu kontrolu.

Fašistička diktatura u Italiji.

Mussolini kod kralja. — Dolazak fašističkih armija u Rim. — Fašistička politika. — Ponistenje ugovora sa kraljevino SHS. — Apetit na Dalmaciju.

RIM, 31. Fašistički voda Mussolini bio je jučer telegrafski pozvan u Rim od kralja, kamo je odmah navodno aeroplanom stigao. On je jučer prije odlaska u Corsi razgovarao sa D'Annunzijem o političkom pravcu kabineta. On namjerava preuzeti predsjedništvo, vanjske i unutrašnje poslove, ministarstvo vojno Diaz a mornarice Faon di Reval. Mussolini je ponudio vodstvu klerikalaca nekoliko lisenica u kabinetu. Mussolini namjerava da sastavi koncentracioni kabinet, koji će provesti izmjenu izbornog zakona i budžetski provizoriji još u ovom parlamentu.

RIM, 31. Svaki se čas očekuje dolazak fašističkih armija u Rim.

PARIZ, 30. Havas javlja: „Chicago Tribune“ prima iz Rima, da su fašisti utvrdili temeljne linije svoje politike. Oni idu za tim, da se ponušte ugovori sklopljeni između Kraljevine SHS i Italije, nadalje da se izmijeni ugovor sklopljen u Washingtonu, kako bi se mogla povećati tali-

janska flota, zatim će tražiti veći dio ratne odštete za Italiju i odgodu orijentalne konferencije u Louzani, kako bi Italija mogla temeljno poučiti istočno pitanje.

MILAN, 31. Program Mussolinijeve vlade traži, da se odmah pride preuzimanju državne uprave, te da se poduzmu sve mjere, koje će osigurati pravilno funkcioniranje upravne službe i isključiti pravo štrajka. Mussolini dalje traži, da se otvori najžešća borba protiv špekulanata deviza.

MILAN, 31. U nedjelju na večer izveli su fašisti juris na zgradu socijalističkog lista „Avanti“. Došlo je do sukoba između fašista i policije. Policija je zatražila pojačanje, a kad joj je došao oklopni automobil u pomoć, fašisti su na nj navali i onemogućili ga za akciju. Tom je prilikom palo 7 fašista a 6 policajaca je teško ranjeno. U noći je fašistima ipak uspjelo ući u zgradu, nakon čega se je policija bez otpora povukla. Iz Trsta i Pule dolaze vijesti, da su i tamo fašisti u nedjelju u jutro zaposeli sve državne zgrade i uzeli prefekturu u svoje ruke.

ZENEVA, 31. Papa je na sve biskupe izdao proglas, u kom žali događaje u Italiji i pozivlje biskupe, da poduzmu sve kake bi se povratio mir u zemlji.

RIM, 31. Fašisti su zaposjeli sve-strategijske točke u Julskoj Veneciji, da tako sprječje svaki eventualni udar Kraljevine SHS.

BAKAR, 31. U jučerašnjem broju riječka „Vedetta d'Italia“ napisao je fašistički voda poslanik Giunta članak u kojem izjavljuje, da će fašisti na svaki način sačuvati Italiju treću zonu, te zauzeti cijelu Dalmaciju usprok tome što je čuva 60.000 vojske Kraljevine SHS.

RIM, 31. Vijesti da je ratna mornarica prešla u ruke fašistima kao i da su fašisti preuzeli vlast u zemlji, preuranjene su.

Protest naše vlade u Rimu

BEograd, 31. Povodom alarmantnih vijesti, koje su stigle preko dana, o fašističkom prevratu u Italiji i spremanju fašističkog upada u Dalmaciju ili koje druge krajeve naše Kraljevine zaključio je ministarski savjet na svojoj sinoćnoj sjednici, odmah uputiti protest talijanskoj vladi, kao i notu te svim savezničkim vladama da će naša kraljevina poduzeti sva sredstva za obranu naše granice.

Odjeci fašističkih događaja.

Fašisti na Sušaku. — Sukob sa nacionalističkom omladinom. — Dolazak 1000 fašista.

SV. ANA, 31. Događaji u Italiji imaju odjeka i u našim krajevima, koji stoje pod uticajem fašista. Kako se doznaje, bombe hito su pred nekoliko dana bile bacene na našu kasarnu u Krku, talijanska su porijetla Sada su fašisti počeli da prelaze na Sušak i da napadaju naš svijet. Tako je jučer oko 10 sati došla jedna poveća grupa fašista na Sušak. U jednoj vežbi ukrali su auto i počeli se voziti po gradu. Pred hotel „Konstentalom“ počeli su napadati naš svijet. U to je došlo nekoliko članova Nacionalne Omladine, odobilo fašističkim napadaj odijelili im auto i poterali ih preko mosta na Rijeku. U ošne se opaka da fašisti pokušavaju u grupama da prelaze na naš teritorij, te su radi toga naše pogranične vlasti preduzele sve mjere opreza.

BAKAR, 31. Jučer su fašisti namjeravali zaposjesti Sušak. Očekivali su iz Italije je 1000 fašista, ali ih je došlo samo oko 500, dok ih je 800 zarđala talijanska redovita vojska u Matuľama. Govori se, da će fašiste do 4. novembra sigurno zauzeti Sušak. Oni žele da na Sušaku unijesu štampaniju i da sprječje izlazeenje lovinna. Također žele razrušiti Sokolanu i sprječiti evakuaciju Sušaka.

Burze.

ZAGREB, 31. Deviza: Berlin 134,165; Italija 245,250; London 272,278; New-York 61,62; Paris 447,452; Prag 195,201; Zürich 1119,1122; Valute: dolar 68'60; franci 423,431; funte 264,275; tal. lire 213,216; belost. kruna 193,198; marke 1,10.

ZÜRICH, 31. Devizaz: Zagreb 2.2650.

Dnevne vijesti.

— U okolini Niša i Pirotа udarile su силне кише. Нишава је набујала, те је одмјела неколико mostova и поплавила Ниш и Пиrot. Timok се такођер разлио. Шта је велика.

— U Podgorici је на 24. ов. мј. букнуо ненадано велики požар, који је уништио читав ред кућа. Држи се, да су ватру подметнули разбојници.

— Vлада је овластила мин. финансија, да може дати ковати новач од никла у износу од 12 милијуна динара. Комоди од 25 пара биће од смјесе бакра и никла, а од 5 и 10 пара од game.

— U posljednje је вријеме број бракоразводних парница у Vojvodini необично порастао. До сада има преко 1.000 разведених парова у овој години.

— Milan Jakšić, strojovoda beogradske ložionice, doшао у село Zalonce svoјој мајци, старици од 76 година. Pokupio је аву храну, вуну, вино и rakiju а онда је полупао прозоре, порушио врата, разнио кров, па онда запалио кућу поливši је петrolejem.

Чок и Манојловић

фабрика црквених воштаних свећа
Шибеник (Далмација).

Израђује црквене воштане свеће сваке величине. — Специјална нарада свећа са натписима:

„Ко Крсно Име слави оном и помаже!“ и „Мир Божи, Христос се роди!“

ОДЛИКОВАНА ФАБРИКА МАРАСКИНА И ЛИКЕРА

Ђ. С. МАТАВУЉ

КРАЉ. ДВОРСКИ ЛИФЕРАНТ

ШИБЕНИК (Далмација).

Основана 1884. — Бројовани: „Дистилерија“.

RIKARD DELFIN

(priје ANDR. DELFIN)

TRGOVINA POKUĆSTVA SA STOLARSKO-TAPETARSKOM RADIONOM

ШИБЕНИК (Обала и ул. Sv. Ivana).

Uspješno se oglašuje u „Dalm. Radikalu“

SLAVENSKA BANKA d. d. ZAGREB

FILIJALA ŠIBENIK

Uplaćena dionička glavica 150 milijuna. - Javna pričuva 50 milijuna.

FILIJALE: Beograd, Bjelovar, Brod n/S, Celje, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Osijek, Sušak, Šabac, Dubrovnik, Velikovec, Vršac, Monoštor, Rogatačka Slatina, Skotja Loka.

AGENCIJE: Buenos-Aires (Argentina).

AFILIJACIJE: Budapest, Balkan Bank R. T., Split, Jugoslavenska Industrijska banka d. d., Wien I., Bankhaus Milan Robert Aleksander.

Amerikanski odio Zagreb Preradovićev trg broj 6. u vezi sa prvorazrednim novčanim zavodima Sjeverne Amerike.

ULOŠKE UKAMAĆUJE NAJPOVOLJNIJE.

Odlukom Predsjedništva Hrv. Slav. Zem. Vlade u Zagrebu d. d. 28. V. 1919. br. 6086-1919 Pr.

uložen novac uživa pupilarnu sigurnost.

Obavlja tačno i brzo sve bankovne poslove.

Zavod је овлаштен на издавање potrebitih uverenja за увоз и извоз.

НОВА ШТАМПАРИЈА - Шибеник

Штампарија је снабђена свим модерним ћирилским и латинским писменима, те врским стројевима на електрични погон. — Прима на израду све званичне, трговачке и парохијалне тисканице, те остале радње спадајуће у графичку струку. — Складиште свих тисканица за српске православне цркве и парохијска звања.

РАДЊЕ СЕ ИЗВРШУЈУ БРЗО И ТОЧНО.

ЂУРО ВОЈВОДИЋ - КНИН

ТРГОВИНА ЗЕМАЉСКИХ ПРОИЗВОДА НА
ВЕЛИКО И МАЛО

Бројовани: ВОЈВОДИЋ - Книн.

Телефон број 3.

СТИПЕ ШАРЕ - ШИБЕНИК (Далмација)

Telegrami: ŠAREST - VELIKOPRODAJA ŽITARICA I ZEMALJSKIH PROIZVODA - Telegrami: ŠAREST

КОНОБА СТАРОГ
ДЕСЕРТНОГ ВИНА „МАРАШТИНА“
ВАСО ЧОК и ЈОВО ПАКЛАР ШИБЕНИК (Далмација)